

i la política del país sencer, el que s'allarga entre Salses i Guardamar, i es fa particularment costerut entre Vinaròs i Oriola. Sense pretendre-ho, supose, Ramon Ramon fa d'intel·lectual, d'intel·lectual íntegre i en forma. És dels tipus tan honestos, que mai esdevindria un intel·lectual orgànic, «decrèpit», practicant del «partidisme tavernari», l'espècie que ha proliferat tant a l'ombra dels partits que han remenat i continuen remenant les cireres. La consciència li explotaria abans que vendre's per un plat de lleties. «Vivim uns temps d'ingratitude filosòfica, en unes societats on els intel·lectuals decrèpits són hegemònics: els pensaments brosten com cards d'una realitat erma». Ramon Ramon, amb *No sé què mor*, en canvi, es dona a la cultura, al pensament i al poder creador del llenguatge amb la mateixa transparència, la idèntica càrrega de responsabilitat i la millor saó amb què es dona a Marieta, i a la Llum i a l'Andreu, els seus dos fills. I sempre navegant entre dos esculls: a un costat el desassossec, a l'altre l'esperança. Ramon Ramon, silencios i fantasmagòric, en els buits del món troba la seua poesia. ☾

Jordi Riba

WALTER BENJAMIN, LES 'TESIS' I LA HISTÒRIA

Walter Benjamin. Avis d'incendi

Michael Löwy

Traducció d'Arnau Pons i David Cuscó

240 pp., 2020, Barcelona, Editorial Flâneur

Una imatge de Walter Benjamin, fotografiat per Gisele Freund, treballant en la sala de catàlegs de la Biblioteca Nacional de París. Som al 1937 i el filòsof es troba ocupat en la elaboració de la seva obra capital sobre el París del segle XIX, que mai arribarà a concloure.¹ Aquesta fotografia il·lustra, juntament amb altres, les pàgines de la revista *Magazine Littéraire*, d'abril de 2002, dedicada al insigne pensador; coincidint amb la publicació del llibre de Michel Löwy, *Walter Benjamin. Avis d'incendi*. El llibre, ara publicada la seva traducció al català per la barcelonina editorial Flâneur, forma part de l'ampla producció de textos interpretatius del text de Benjamin *Tesis sobre la història*, que recentment ha estat traduït i publicat en la mateixa l'editorial Flâneur.

| ¹ Walter BENJAMIN, *Paris capitale du XIX siècle*, París, éd. du Cerf, 1989

Benjamin va tornar a la capital francesa a finals de 1939 fugint del nazisme. Allà, no atenent els consells dels seus amics, que li recomanaven viatjar immediatament cap a Marsella, per des d'allà traslladar-se als Estats Units, va optar per renovar el carnet de lector de la Biblioteca Nacional. La ciutat dels passatges es convertí en una de les últimes etapes del seu darrer viatge, que va concloure a Portbou.²

Benjamin autor d'una extensa, i a vegades, inacabada obra, en la qual destaquen, per llur transcendència, les anomenades «Tesis sobre la història», que el filòsof havia escrit uns anys abans i que, elaborades pel seu ús personal, mai va pensar en publicar, i de les quals només alguns dels seus més propers tenien còpia en el moment de la seva mort. Se situen més enllà dels límits de l'escriptura filosòfica. Com alliberadora de l'espai territorial i inserida en una recerca contraconsensual.

Moltes vegades s'ha escrit que aquest text l'acompanyà en la travessa, dins de la maleta que Benjamin portava amb ell. El que sembla cert és que una còpia va restar a París, lliurada per Benjamin al seu amic i bibliotecari de la Biblioteca Nacional, Georges Bataille que l'hauria fet arribar anys després a Adorno el qual les va donar a conèixer. Es tracta d'un escrit que, en opinió dels especialistes, es un dels més importants del segle XX, i que ha estat objecte d'anàlisi per molts i variats pensadors. Tots ells es mostren d'acord que en aquestes poques pàgines es troben sintetitzades les idees fonamentals del pensament de Benjamin.

Col·leccionista d'objectes petits, els textos breus, però complexos, són sens dubte un model definidor de la forma de l'escriptura de Benjamin. Text enigmàtic, hermètic, ple d'imatges, d'al·legories, d'il·luminacions, sembrat d'entranyes paradoxes, travessat d'intuïcions fulgurants, és analitzat minuciosament per Michel Löwy, qui tracta de situar-se entre els analistes i comentadors de les tesis benjaminianes.³ Löwy es posiciona al costat d'aquells que creuen que Benjamin és un autèntic filòsof, malgrat no se'l pugui ubicar dins de cap de les tradicions contemporanis. La seva originalitat radica en l'ús profundament insòlit que va portar a terme de les fonts filosòfiques. La consecució d'un espai compartimentat, que en el cas de la filosofia de la història són el romanticisme alemany, el messianisme jueu i el marxisme. La seva filosofia, per això, se l'ha de emmarcar dins la tradició del pensament crític, emancipador. Numerador de l'allò no desitjat. Són les trobades amb el tràgic dins d'un enderrocament de l'ordre filosòfic.

² Vegeu, *Pyrénées 1940. Ultime frontière*. Actes del col·loqui internacional celebrat a Pau el 14 d'abril de 2003, París, L'Harmattan, 2006

³ M. Löwy, *Walter Benjamin: advertisement d'incendie*, París, Puf, 2001

El pessimisme de Benjamin es posa de manifest, en el text, com una espècie de melancolia revolucionària. La concepció de la història que té Benjamin constitueix una forma heterodoxa dins dels textos emancipadors. Les *Tesis* no són altra cosa que temptatives d'emancipació. I és que pel passejant sense rumb pel París de entreguerres, la història posseeix un sentit precís que fa que sigui no un component interpretatiu del passat sinó un element mitjançant el qual puguem mirar el futur. Un esguard a l'oblit, comprès com a tècnica de la mirada.

Benjamin es troba, ell mateix, en el moll de la història. En la frontera del possible. No la veu com un espectador privilegiat sinó com a protagonista afectat, com a víctima. En el seu text no fa altra cosa que llençar advertències per aturar el tren de la història: l'inexorable progrés en què creien molts dels seus contemporanis. Realitza una advertència als qui el vulguin escoltar. La mateixa utilització del quadre de M. K. Ciurlinois a la portada de l'edició original del llibre de Löwy, que representa una campana sonant en un campanar que sembla més una torre d'un camp de concentració i al costat de la qual es veuen unes branques que s'assemblen a una filferrada, així ho palesen.

S'ha de fer com Blanqui o com Péguy, diu Benjamin, i organitzar aquest pessimisme. I cal fer-ho amb el suport de la concepció utòpica, la única que pot evitar el desastre al qual la ideologia del progrés ens aboca. La utopia de la mà de Benjamin és aquell anhel inabastable de rebutjar l'etern retorn de les derrotes. La utopia tal com ha estat assenyalat per Miguel Abensour, bon coneixedor també de la obra benjaminiana, no és generadora de totalitarisme sinó que contràriament una societat sense utopia corre el risc de convertir-se en una societat totalitària.⁴ Michel Löwy assenjala en l'epíleg que les *Tesis* constitueixen una espècie de manifest filosòfic per a l'obertura de la història. Són una concepció del procés històric que s'obre cap a un dinàmic camp de possibilitats, d'alternatives, sense caure per això en la il·lusió de la llibertat absoluta, doncs les condicions «objectives» també condicionen el possible.

La lectura de Benjamin, per aquest motiu, resulta un estímul per a la reflexió, de cara a una lluita per a l'emancipació, de naixement d'espais condicionals del possible, de la qual l'obra de Benjamin n'és inspiradora. D'un pas de la frontera, en definitiva, entesa aquesta, malgrat la dificultat, com la concreció de l'espai temporal d'una temàtica compartida. ◀

⁴ ABENSOUR, «Utopia y democracia», a *Por una filosofía política crítica*, Barcelona, Anthropos, 2006